

Aan de slag met kleinschalig wonen in de natuur

Inzichten uit het Testlab Nieuwe Natuur & Klein Wonen voor toekomstige bewoners

Nieuwe natuur en klein wonen is een veelbelovende combinatie die kan bijdragen aan het oplossen van een aantal grote problemen waar Nederland mee te maken heeft, zoals een tekort aan woningen, verlies aan biodiversiteit, en de stikstofcrisis. Tegelijkertijd denkt een groot deel van de huidige boeren binnen 10 jaar te stoppen, vaak zonder opvolger voor het boerenbedrijf. Kleinschalig wonen in de natuur kan daarbij een oplossing zijn, maar dit soort projecten komen tot nu toe lastig van de grond. Het Testlab Nieuwe Natuur & Klein Wonen wil dit versnellen.

In dit document zijn de verzamelde lessen van en voor initiatiefnemers samengevat op basis van de eerste vier jaar van het Testlab. Belangrijke thema's die hierbij naar voren komen zijn het gesprek met de gemeente, het hebben van een concreet plan, het belang van locatie en keuzes zoals permanent of tijdelijk, samen of alleen, en rondom het ontwerp van de woningen.

OVER HET TESTLAB NIEUWE NATUUR & KLEIN WONEN

Het Testlab Nieuwe Natuur en Klein Wonen heeft als doel het onderzoeken van de mogelijkheden voor het combineren van kleinschalig wonen met het aanleggen van nieuwe natuur, om hiermee tegelijkertijd bij te dragen aan de doelstellingen rondom natuur, klimaat en wonen. Het Testlab is een initiatief in het leven geroepen door de Natuurverdubbelers en het Instituut voor Maatschappelijke Innovatie, met ondersteuning van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit en in samenwerking met verschillende gemeenten en provincies. Binnen het Testlab worden verschillende initiatieven en gemeenten ondersteund door middel van kennis, bijeenkomsten, workshops en directe ondersteuning.

AANLEIDING

In Nederland hebben we met elkaar afgesproken dat we vóór 2027 80.000 hectare extra natuur willen realiseren. Door ons kleine oppervlak en het feit dat de meeste grond al een bestemming heeft, is nieuwe natuur ontwikkelen in Nederland echter niet gemakkelijk. Deze doelstelling is daarmee een behoorlijke uitdaging. Een mogelijke oplossing voor deze uitdaging is het ontwikkelen van nieuwe natuur op agrarische gronden. Een kwart van de Nederlandse boeren geeft immers aan binnen tien jaar te willen stoppen waarbij er vaak geen opvolger is. Dit biedt dus kansen. Een uitdaging hierbij is het waardeverlies van de grond. Een stuk landbouwgrond heeft een gemiddelde waarde van €60.000, terwijl natuurgrond een gemiddelde waarde van €15.000 heeft. Om dit gat te dichten moet er gekeken worden naar andere verdienmodellen voor deze boeren, bijvoorbeeld door het combineren van functies. Wat als er één of meerdere Tiny Houses per hectare kunnen worden gerealiseerd? Deze populaire duurzame woningen kunnen eenvoudig worden verhuurd of verkocht. Tiny Houses zijn goed inpasbaar in een groene omgeving en er ontstaat ook direct een verdienmodel voor het realiseren van de omliggende natuur. Het combineren van kleinschalige bewoning met het aanleggen van nieuwe natuur resulteert in een robuuster landschap met meer ruimte voor natuurinclusieve landbouw. Doordat deze

Wat is een Tiny House?

Tiny House Nederland definieert een Tiny House als een kleine, vrijstaande woning met een oppervlak van maximaal 50m². Voor veel bewoners speelt de filosofie van de Tiny House beweging een grote rol: permanent wonen op een klein oppervlak met een zo'n klein mogelijke ecologische impact. Vandaar dat deze woonvorm ook goed samengaat met de aanleg van nieuwe natuur.

Zou het ook kunnen met een ander soort huis?

Voor het combineren van woonruimte met de aanleg van nieuwe natuur zitten er geen vereisten aan de woonvorm. Gemeenten bepalen wat zij toestaan in het landelijk gebied. Op dit moment is ook het neerzetten van Tiny Houses nog niet zo maar geregeld. Op plekken zonder woonbestemming kan dit alleen in bijzonder gevallen, bijvoorbeeld door het realiseren van maatschappelijke waarde. Het is daarom belangrijk om rekening te houden met de verhouding tussen het formaat van de beoogde woning en de tegenprestatie, zoals het realiseren van nieuwe natuur.

combinatie een alternatief inkomen biedt, kan de intensiteit van de veehouderij en akkerbouw omlaag. Hiermee wordt ook de stikstofuitstoot omlaag gebracht. Niet voor niets zijn veel mensen geïnteresseerd in een dergelijke combinatie van wonen en natuur. Toch lopen initiatiefnemers vaak tegen obstakels aan. Dit artikel bevat de verzamelde lessen voor initiatiefnemers van projecten waarin klein wonen en nieuwe natuur worden gecombineerd om de realisatie van zulke projecten in de toekomst te versnellen.

OBSTAKELS

Veel initiatiefnemers lopen tegen vergelijkbare obstakels op? Hoe kom ik aan een geschikte locatie en hoe krijg ik medewerking van de gemeente? Om initiatiefnemers op weg te helpen, hebben we een aantal belangrijke thema's op een rijtje gezet.

• GEMEENTE

Zonder goedkeuring van de gemeente is er geen project. Om de slagingskans van het plan te vergroten is het van belang dat initiatiefnemers al in een vroeg stadium het gesprek aangaan met de gemeente. Gemeenten zijn gewend om plannen te ontvangen en deze aan de hand van een 'voortoets' te beoordelen, maar omdat dit dermate afwijkende plannen zijn is het slim om nog voor dit stadium al contact te zoeken. Anders heb je al een heel plan gemaakt, voordat duidelijk is wat de randvoorwaarden van de betreffende gemeenten zijn. Hierbij is het van belang om op zoek te gaan naar de juiste medewerker die ook bereid is om pro-actief mee te denken. Doordat gemeenten vaak erg druk zijn en het soms even kan duren voor je een afspraak hebt, is het slim om informeel te polsen bij wie je het beste terecht kunt. Daarnaast is het van belang om een plan te maken wat ook echt maatschappelijke waarden heeft en deze maatschappelijke waarden te benadrukken. Er zijn nog weinig voorbeeldprojecten waarin Nieuwe Natuur en Klein Wonen worden gecombineerd. Dit maakt dat gemeenten het lastiger vinden om te bepalen of een dergelijk project binnen bestaande wettelijke kaders mogelijk is. Dit vraagt om meer communicatie tussen gemeente en initiatiefnemers en betekent ook vaak een langere looptijd. Houd er dus rekening mee dat je geduld op de proef gesteld kan worden.

• PLAN

Door een helder plan op te stellen en het plan duidelijk en visueel te communiceren, wordt het voor ambtenaren en andere betrokkenen gemakkelijker te begrijpen wat je van plan bent en wat daar voor nodig is. Zo ontstaat er ook duidelijkheid over de kans van slagen. Het is van belang om in elk geval de volgende onderdelen in je plan op te nemen: locatie, looptijd van het project, samenwerkingspartners, het (voorlopige) ontwerp van de woning(en) en de omliggende natuur, landschappelijke inpassing en de financiering. Soms is het plan ook nog afhankelijk van locatie en de mogelijkheden die de gemeente kan bieden. Zorg dan toch dat je al een scenario kunt schetsen, want hoe concreter je bent, hoe duidelijker de reacties op het plan worden.

• LOCATIE

De locatie van het project heeft invloed op bijna alle aspecten die het verloop van het proces kunnen beïnvloeden. Zo bepaalt de locatie van het project met welke gemeente je in gesprek moet. Niet elke provincie en gemeente is even enthousiast over de combinatie van Nieuwe Natuur en Tiny Houses. Bovendien kunnen provincies en gemeenten eigen voorwaarden stellen aan dit soort projecten. Ook heeft de locatie invloed op de maatschappelijke waarden die zulke projecten kunnen opleveren. De bijdrage aan de verbetering van de biodiversiteit wordt bijvoorbeeld beïnvloed door de afstand tot andere natuurgebieden en het karakter van het landschap. Ook maakt het hebben van een (beoogde) locatie het gesprek met de gemeente veel concreter. Misschien willen ze wel meewerken, maar niet op die locatie.

De zoektocht naar een plek is één van de grootste knelpunten voor veel initiatiefnemers. Twee manieren voor het verkrijgen van grond waarop het project gerealiseerd kan worden zijn het kopen of pachten van grond. In beide gevallen zijn er specifieke aspecten waar de initiatiefnemer rekening mee moet houden.

Verwerven van grond

Een veel voorkomend obstakel bij het aankopen van grond is het verkrijgen van de benodigde ontheffingen, vergunningen, en indien nodig duidelijkheid over de benodigde functieverandering van het beoogde perceel. De gemeente, die hierbij het loket is, kan zulke formele processen beginnen wanneer de initiatiefnemer de grond in eigendom heeft en daar een aanvraag voor indient. Echter weerhoudt het initiatiefnemers om grond te verwerven zolang het nog onduidelijk is of de gewenste plannen daar ook gerealiseerd kunnen worden. Zo ontstaat er een soort kip-en-ei situatie, waarbij initiatiefnemers gewild of ongewild afhaken, bijvoorbeeld doordat een kavel vaak ook maar kort op de markt is.

Pachten van grond

Naast het aankopen van grond, is het ook mogelijk om grond te pachten. Bijvoorbeeld van een boer, een overheid of een andere grondeigenaar. Bij het pachten van grond is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken met de grondeigenaar over de looptijd, de inrichting van het perceel en natuurlijk de verdeling van kosten. Een belangrijk verschil tussen het kopen en pachten van grond is dat er bij de aanschaf van grond met daarop een permanente kleine woning voor zowel de grond als het Tiny House een hypotheek kan worden aangevraagd, terwijl bij pachten van grond het ingewikkelder kan zijn om een hypotheek voor het Tiny House te verkrijgen. Voordeel bij het pachten van grond is dat je al kunt starten met planvorming zonder grote kosten te maken voor het aankopen van grond, bijvoorbeeld door de samenwerking aan te gaan met een boer. Eventueel kun je daarbij ook een optie-tot-koop afspreken.

TIPS

- » Ga in een vroeg stadium het gesprek aan met gemeente. Een formele goedkeuring kun je vooraf niet krijgen, maar je kunt wel vast samen de randvoorwaarden verkennen.
- » Bekijk of je kunt samenwerken met een grondeigenaar, waardoor je al met de huidige eigenaar de benodigde procedures kunt starten.
- » Kies een locatie waarop je meerwaarde kunt bieden, bijvoorbeeld doordat het grenst aan bestaande natuurgebieden.

• PERMANENT OF TIJDELIJK

Een belangrijk onderdeel van het plan is de looptijd van het project. Dit heeft zowel invloed op het proces van de gemeente als van de initiatiefnemers. De duur van projecten kunnen erg verschillen, van een korter project van rond de 5 jaar tot een langlopend project van 30 jaar. Gemeenten vinden het vaak makkelijker om projecten met een looptijd van 5 of 10 jaar een uitzonderingspositie te geven. Er zijn ook al veel tijdelijke Tiny House projecten, vaak in de rafelranden van de stad. Financieel is dit echter niet haalbaar in de combinatie met de verwerving van grond en de realisatie van nieuwe natuur.

• SAMEN OF ALLEEN

Het opstellen van een plan of het verkrijgen van grond kun je als initiatiefnemer zelfstandig oppakken, maar ook in samenwerking met anderen. Bijvoorbeeld door middel van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Dan worden de deelnemers bijvoorbeeld gezamenlijk eigenaar van de grond, verenigd in een stichting of vereniging. Het initiatief "CPO Woonbos" werkt aan zo'n constructie. Zij zien veel voordelen aan deze vorm van grond aankopen. Namelijk dat de gezamenlijke aankoop en het gedeelde eigenaarschap de binding tussen de bewoners verhoogt en dat de aankoopkosten gedeeld kunnen worden onder de bewoners. Omdat een CPO een burgerinitiatief is, staan gemeenten ook vaak open om hier het gesprek over aan te gaan. In sommige gemeenten en provincies zijn zelfs speciale subsidieregelingen voor CPO-initiatieven. Doordat de initiatiefnemers gezamenlijk eigenaar zijn van de grond, heb je wel minder zeggenschap en flexibiliteit.

Hoe kom ik aan een Tiny House?

Voor het ontwerp en het verkrijgen van een Tiny House zijn er meerdere opties, zoals zelf een Tiny House bouwen of een casco Tiny House of turn-key Tiny House kopen. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die meerdere Tiny Houses willen realiseren, waardoor er een Tiny House gehuurd kan worden.

Case study: CPO Woonbos

Het doel van het CPO Woonbos is het realiseren van nieuwe natuur met tiny houses als financieringsinstrument waarbij zij uitgaan van een verhouding van 99% bos en 1% wonen. De bewoners van deze tiny houses zijn collectief eigenaar van de grond, en dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de grond, de kwaliteit van de omgeving en de aanwezige voorzieningen. Volgens Joost en Natascha zijn er verschillende voordelen aan deze constructie: ze verhoogt het de binding van de bewoners met het project en zorgt het ervoor dat de kosten voor het project gespreid kunnen worden over de bewoners. Omdat grond wordt aangekocht kan een hypotheek worden aangevraagd en wordt het project zo ook een langdurige investering voor de bewoners. Deze langdurigheid vinden Natascha en Joost erg belangrijk: zo kan optimaal genoten worden van de aanleg van nieuwe, hoogwaardige natuur. De tiny houses die in het bos gerealiseerd worden dienen dan ook permanent en van hoge kwaliteit te zijn.

CPO Woonbos is een initiatief van Joost Van Rooijen en Natascha de Vreede

Joost en Natascha willen hun plan zo concreet mogelijk vormgeven voordat ze naar de gemeente stappen. Daarbij vinden ze het belangrijk om een te passieve houding te vermijden – in plaats van de gemeente om een plek te vragen, willen zij met een ‘hapklaar’ plan hun kansen vergroten. Ze hopen ook vooroordelen over tiny houses weg te nemen door met heldere visuals aan te geven hoe het Woonbos eruit kan komen te zien. Daarnaast wordt het Woonbos publiekelijk toegankelijk, zodat het binnen de gemeente ook een plek wordt voor recreatie en educatie.

Wat betreft gebiedskeuze zijn ze het erover eens dat een locatie moet worden gevonden die ook goed aansluit bij omliggende natuur: wanneer de verbinding kan worden gelegd met andere natuurlijke gebieden levert dit een boost op voor biodiversiteit. Ook kan gedacht worden aan percelen waar stikstofuitstoot grote problemen oplevert voor omliggende natuur. Voor het vinden van een geschikte locatie voor het CPO Woonbos zijn Joost en Natascha bezig met het opstellen van een flyer en informatieboekje voor boeren, met daarin informatie over het project en traject en de mogelijkheden voor de boer. Ze vinden het belangrijk om vanuit het perspectief van de boer te kijken en geven aan dat er veel mogelijkheden zijn om het project aan te passen aan de wensen van de boer. Het plan is om een informatieavond te organiseren, en daarnaast boeren in een specifiek gebied direct te benaderen

met concrete informatie. Joost en Natascha leggen de nadruk op een gezamenlijk proces, waarbij goed overleg tussen de boer en de CPO voorop staat. Dit is ook van belang voor het project. Voor het realiseren van woningen op landbouw- of natuurgrond is een bestemmingswijziging nodig. Dit is een onzeker proces, en het kan zijn dat de bestemmingswijziging niet kan worden doorgevoerd. Hierdoor kan de grond niet direct worden aangekocht. Dit vergt dus ook geduld van de boer, aangezien dit proces wel anderhalf jaar kan duren. Mede daarom zijn Joost en Natascha ook op zoek naar een boer die samen met hen dit traject aan wil gaan. Dat zou bijvoorbeeld een boer kunnen zijn die erover nadenkt om te stoppen.

Het grootste obstakel in het realiseren van hun plan zien Joost en Natascha in het wijzigen van het bestemmingsplan. De crux zit hem erin dat voor het Woonbos een permanente wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk is: een tijdelijke vergunning voor 10 jaar schiet voor hen weinig op. Dat heeft met name te maken met het realiseren van nieuwe natuur en de permanente staat van de tiny houses, wat een tijdelijke vergunning voor hen niet werkbaar maakt. Om dit obstakel te overwinnen proberen Joost en Natascha het de gemeentes zo makkelijk mogelijk te maken door na te denken over hoe zorgen weggenomen kunnen worden. Zo wordt het bos openbaar en wordt zowel de natuur als de tiny houses van hoge kwaliteit: zelfvoorzienend, van biobased materialen en met een hoogwaardige uitstraling. Ook kunnen in het bestemmingsplan randvoorwaarden worden opgenomen.

Joost en Natascha hebben ook adviezen voor andere initiatiefnemers:

- Ontzorg de gemeente. Ga niet alleen vragen om een plek, maar kom met een concreet plan naar hen toe. Door het aanbieden van een 'kant-en-klaar' plan hoeft de gemeente weinig tijd en middelen kwijt te zijn aan het project.
- Los problemen samen met de gemeente op. Indien er zich problemen of bezwaren aandienen, is het goed om te zoeken naar punten waarop verbinding gezocht kan worden, en oplossingen waarvan beide partijen profiteren.
- Vind aansluiting met beleidspunten. Projecten hebben een grotere kans van slagen als deze aansluiten op beleidsdoelen van de gemeente. Zo kan gedacht worden aan het realiseren van nieuwe natuur naast NNN gebieden of voor het opzetten van groene corridors of verbindingen.
- Duik in de beleefwereld van de grondeigenaar. Bij het zoeken en benaderen van boeren is het van belang dat duidelijk is wat de voordelen en mogelijkheden van het project zijn voor de boer, en dat dit bij diens wensen en eisen aansluit.

Meer informatie over dit project is te vinden op: www.cpowoonbos.nl

• ONTWERP TINY HOUSE

Met betrekking tot het ontwerp van een Tiny House zijn er verschillende dingen waar de initiatiefnemer rekening mee moet houden, zoals voldoen aan het meest recente bouwbesluit en de landschappelijke inpassing. Ook moeten keuzes worden gemaakt over zaken zoals on- of off-grid en over de verplaatsbaarheid van de Tiny Houses.

Oppervlak

Tiny House Nederland definieert een Tiny House als een kleine, vrijstaande woning met een oppervlak van maximaal 50m². Gemeenten en provincies kunnen echter zelf ook andere definities hanteren. Een gemeente kan losser of strenger zijn. Bovendien kan het zijn dat een gemeente eisen zal stellen wat betreft de maatvoering ten opzichte van de te realiseren natuur. Op deze manier kunnen gemeenten zelf eisen stellen aan het maximale aantal vierkante meter dat een Tiny House mag zijn en is de definitie van Tiny House Nederland niet zonder meer leidend.

TIPS

- » Houd rekening met de verhouding woonoppervlak en natuur om tot een aantrekkelijk plan te komen met maatschappelijke meerwaarde. CPO Woonbos hanteert bijvoorbeeld een verhouding van 1% wonen en 99% natuur. Dit betekent 2 Tiny Houses per hectare. Hierbij is het van belang dat het perceel groot genoeg is om een dergelijke verhouding te hanteren, zeker wanneer het een plan voor meerdere Tiny Houses betreft.

Bouwbesluit

De voorschriften voor het bouwen, het verbouwen en het gebruik van bouwwerken zijn vastgelegd in het Bouwbesluit. Het besluit bevat onder andere voorschriften over de aanwezigheid van ruimten, (minimale) afmetingen van ruimten, de sterkte van de constructie, de brandveiligheid, de inbraakwerendheid, de geluidwering, de toetreding van daglicht, de luchtverversing, de thermische isolatie van het bouwwerk en de aanwezigheid van elektra en drinkwater.

TIPS

- » Op bepaalde onderdelen van het Bouwbesluit zijn uitzonderingen mogelijk; vraag hiernaar bij het desbetreffende loket.

On- of off-grid

Off-grid betekent dat het Tiny House niet aangesloten is op het elektriciteitsnetwerk, niet op de waterleiding en niet op het riool. De keuze tussen on- en off-grid is niet perse zwart-wit. Het is ook mogelijk om gedeeltelijk on- en off-grid te wonen, bijvoorbeeld door wel aangesloten te zijn op het riool en de waterleiding, maar niet op het elektriciteitsnetwerk.

Off-grid wonen kan kosten besparen. Het aanleggen van nieuwe aansluitingen kan namelijk erg kostbaar zijn. Sommige locaties zijn al aangesloten op een grid, waardoor deze niet meer aangelegd hoeft te worden. De keuze of er een aansluiting wordt aangelegd en wie het aanleggen van de aansluiting betaalt, hangen van meerdere factoren af. De kosten kunnen per plek verschillen en ook de looptijd van het project heeft invloed op de keuze om wel of geen grid aan te leggen, en ook op wie dit aanleggen dan betaalt. Bij een kortere looptijd en hoge aansluitingskosten loont het minder snel om een aansluiting te realiseren. Ook speelt persoonlijke voorkeur een rol en de bereidheid om soms even zonder water of electriciteit te zitten. Het laatste beetje extra zekerheid kan bij een off-grid oplossing relatief het duurst uitpakken.

Verplaatsbaarheid

Bij de beslissing over de verplaatsbaarheid van de Tiny Houses is het belangrijk rekening te houden met de looptijd van het project. In het geval van een project met een korte looptijd (of een project waarin voor een beperkte looptijd zekerheid is) kan het met het oog op verplaatsing verstandiger zijn te kiezen voor een Tiny House op wielen. Voor het verkrijgen van een hypotheecaire lening kan verplaatsbaarheid een belemmering vormen. Deze wordt meestal alleen verstrekt voor onroerende zaken.

Is mijn plan financieel haalbaar?

Als onderdeel van het Testlab is er een digitale reken-tool ontwikkeld die onder andere de bovenstaande variabelen meeneemt. De tool kan gebruikt worden om verschillende scenario's tegen elkaar af te wegen en inzicht te geven over de financiële haalbaarheid. Bij de rekentool is ook een handleiding beschikbaar. De tool is terug te vinden op www.testlab-nmkw.nl.

• FINANCIERING

Het verstrekken van een duidelijk overzicht van het financiële plan van een project kan zorgen bij gemeente en provincie over de haalbaarheid van het plan wegnemen. Doordat natuurgrond over het algemeen een lagere financiële waarde heeft dan landbouwgrond, kan het zijn dat de gemeente en/of provincie denkt dat een dergelijke project hen (veel) geld zal kosten. Echter hoeft dit niet zo te zijn, doordat de woonfunctie juist weer waardeverhogend werkt. Het idee van het Testlab is erop gestoeld dat deze waardeverhoging ingezet wordt om de nieuwe natuur te realiseren en dat in deze combinatie een sluitende business case schuilt. De kosten van een project kunnen erg uiteenlopen en worden bepaald door een veel verschillende factoren. Voorbeelden hiervan zijn de looptijd van het project, het aantal Tiny Houses (per hectare), de manier waarop de grond verkregen wordt, het wel of niet afsluiten van een hypotheek of financiering, en het wel of niet aansluiten op riool, gas of het elektriciteitsnet. Afhankelijk van de schaal van het project en het beschikbare eigen vermogen van de initiatiefnemer is het mogelijk om een project volledig zelf te financieren, maar ook om hier externe financiering voor te gebruiken. Dit kan bijvoorbeeld via crowdfunding, maar ook zijn er mogelijkheden voor een hypotheek op de grond en voor de tiny houses. Hier zijn wel vaak voorwaarden aan verbonden en het is daarom goed om je hier vast in te verdiepen.

IN HET KORT

Dit document bevat de verzamelde lessen voor initiatiefnemers van projecten waarin de realisatie van nieuwe natuur wordt gecombineerd met kleinschalig wonen. Door deze twee functies te combineren ontstaat er een interessant verdienmodel dat kan bijdragen aan meerdere problemen waar we in Nederland mee kampen. Echter blijkt het tot nu toe lastig om zulke projecten te realiseren. Het doel van dit document is om initiatiefnemers inzichten te bieden, om zo het proces tot realisatie te stroomlijnen.

Voor initiatiefnemers is het van belang de gemeente vroegtijdig bij het project te betrekken, hier actief het gesprek mee aan te gaan en een zo concreet mogelijk plan op te stellen. Er zijn een aantal belangrijke onderwerpen die een plan concreter maken, namelijk de locatie van het project, de looptijd, de keuze tussen samen of alleen organiseren van het aankopen van grond, het ontwerp van de Tiny Houses, en de financiering van het project.

COLOFON

Dit document is samengesteld op basis van de ervaringen van het Testlab Nieuwe Natuur en Klein Wonen, een initiatief van het Instituut Maatschappelijke Innovatie en De Natuurverdubbelers, mede mogelijk gemaakt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Voor meer informatie, neem contact op met Daan Groot of Guido Enthoven.

Instituut Maatschappelijke Innovatie

Tiboel Siegenbeekstraat 25
2313 HA, Leiden

Contactpersoon: Guido Enthoven
info@imi.nu
06 54 298 149

De Natuurverdubbelers

Nieuwezijds Armsteeg 8
1012 NB, Amsterdam

Contactpersoon: Daan Groot
daan@natuurverdubbelers.nl
06 38 24 88 97

IMI
INSTITUUT
MAATSCHAP-
PELIJKE
INNOVATIE

 De Natuurverdubbelers
OMDAT DE NATUUR
BETER VERDIENT

Mede mogelijk gemaakt door een bijdrage het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties